

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КІЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Приймальною комісією

Протокол № 5 від 28 квітня 2023 р.

Голова Приймальної комісії,
Президент університету

Михайло ПОПЛАВСЬКИЙ

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

02 КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

024 Хореографія

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

Хореографія

Освітній ступінь

Магістр

Основа вступу

НРК6, НРК7

Обговорено і схвалено
на засіданні кафедри
хореографічного мистецтва
Протокол № 18 від 14.04.2023 р.

КИЇВ 2023

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

На магістерський освітній рівень приймаються особи, які здобули ступінь бакалавра (освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста). Вступні випробування проводяться у формі тестування, до якого входять комплексні питання, що передбачають перевірку теоретичних знань з дисциплін, спрямованих на формування фахового світогляду, необхідного для виконання професійних функцій.

Абітурієнт повинен продемонструвати знання з:

- історії хореографічного мистецтва;
- історії образотворчого мистецтва;
- історії театру;
- історії музики;
- мистецтва балетмейстера;
- методики виконання класичного танцю;
- теорії та методики викладання народно-сценічного танцю;
- теорії та методики викладання бального танцю (у т. ч. історико-побутового);
- теорії та методики викладання сучасного танцю.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

ІСТОРІЯ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

Хореографія як вид мистецтва

Хореографія як танцювальне мистецтво в цілому. Музично організовані, умовні, образно-виразні рухи як основа хореографії. Синтетичність хореографічного мистецтва, його тісний зв'язок з музикою

Видовищність хореографії, значення часової та просторової композиції танцю, зорового образу танцюючих для її сприйняття

Розподіл танцю в процесі розвитку суспільства та його соціального розшарування.

Побутовий (народний і бальний) та сценічний танець

Народний танець як один з найдавніших видів народної творчості. Його тісний зв'язок з культовими, трудовими процесами, емоційним враженням від оточуючого світу.

Салонний або бальний танець, його народні витоки, що забезпечили його життедіяльність і широке розповсюдження. Етапи історичного розвитку. Роль Королівської академії танцю в регламентації стилю і манери виконання салонних танців.

Сценічний танець, його орієнтація на глядача і виконання на сцені як визначальний принцип. Створення хореографічного образу як необхідна умова його сценізації. Розвиток в сценічному танці образних можливостей. Зародження сучасної системи сценічного танцю в XIX ст. (класичний і характерний танець).

Балет як вид музичного театру, найвища форма хореографічного мистецтва.

Різноманітність напрямків і стилів сучасної хореографії.

Роль музики в хореографічному творі

Музика як необхідна і органічна складова хореографічного номеру. Її емоційно-образний зміст, його вплив на драматургію, структуру, ритм танцювальної дії.

Співвідношення хореографії та музики. Їх єдність як один із загальновизнаних критеріїв художності хореографічного твору.

Відповідність зображеного характеру танцю образному характеру музики.

Створення музичної партитури до хореографічного твору на готове лібрето або в процесі співпраці з хореографом і сценаристом. Втілення в музиці почуттів, стану характерів героїв, розкриття ситуацій, розвитку дії. Вплив музики на особливості хореографічного рішення номеру. Поняття музичної драматургії, принципи відображення життєвих конфліктів, процесів, подій як властивості інструментальної, симфонічної музики.

Створення хореографічних композицій на основі симфонічної, інструментальної музики, для танців не призначеної. Програмна і непрограмна музика.

Створення музичних партитур хореографічних творів за принципом компіляції. Значення якості музики для визначення змістовності образів. Роль драматургії номеру в процесі аранжування і трансформації музичного матеріалу.

Необхідність відчуття балетмейстером музики як джерела ідейно-образної драматургії та хореографії.

Особливості розвитку хореографії Відродження

Соціокультурні передумови виникнення нових тенденцій у культурі і мистецтві. Гуманістична філософія як основа розвитку мистецтва Відродження. Секуляризація культури.

Кристалізація музичних форм. Становлення танцю як професійного мистецтва (XV ст.).

Постановки балетних інтермедій хореографами-професіоналами. Проникнення танцю в різні видовища (пасторалі, апофеози, вистави сучасної італійської драми, мадrigальні балети). Виникнення опери, місце в ній танцю.

Зародження жанру придворного балету. «Комедійний балет королеви» (1581) – найдосконаліший зразок жанру, його характерні риси.

Вплив комедії дель арте на розвиток балетного театру.

Французький балетний театр XVII ст.

Жанрова різноманітність балетів цього періоду, їх значення для подальшого розвитку хореографічного мистецтва

Творчість Ж.-Б. Люллі (1632–1678). Роль танцювальної музики в його творчості. Опера-балети Ж.-Б. Люллі, балетні дивертисменти як їх основа. «Королівський балет Ночі», «Хворий Амур». Балетні арії Ж.-Б. Люллі, їх значення для розвитку віртуозної техніки танцю, чіткої побудови танцювального номера.

Творчість П. Бошана (1636–1719, за ін. даними 1705). Вдосконалення ним техніки танцювального виконавства. Заснування Королівської Академії танцю (1661) як крок до його професіоналізації, створення єдиної виконавської школи. Діяльність академії під керівництвом П. Бошана.

Творчість Ж.-Б. Мольєра (1622–1673). Танцювальні інтермедії: їх зв'язок з сучасністю, елементи танцювальної буфонади, виразна пантоміма, їх підпорядкованість змісту і музиці в комедіях-балетах «Докучні», «Шлюб з примусу», «Міщанин у дворянстві». Творча співпраця Ж.-Б. Люллі з Ж.-Б. Мольєром.

Хореографи епохи Просвітництва та їх внесок у розвиток балетного театру

Балетний театр епохи Просвітництва. Філософи-енциклопедисти про роль і завдання балетного театру.

Дж. Уівер (1673–1760) про необхідність створення англійського балетного театру. Нова концепція балетного мистецтва в його книзі «Досвід про історію танцю».

Просвітницький характер концепції Дж. Уівера.

Самовизначення балету як самостійного театрального жанру.

Творчість Франца Хільфердінга (1710–1768). Новаторський характер його постановницьких принципів: введення фольклорних елементів у стилістичну канву вистав, природність виконавської манери.

Заперечення хореографом традицій розважальності балетних вистав. Звернення до драматургії класицизму. Балетні драми «Британік» (Ж. Расін) та «Ідоменей» (Ж.-П. Кребійон). Звуження змісту, відверта ілюстративність у трактуванні тем і сюжетів.

Творчість Г. Анджьюліні (1731–1803). Співпраця з Х.Глюком. Балет «Кам'яний гість». Спроба сценічного втілення трагедії засобами дієвого танцю.

Творчість Ж.-Ж. Новера (1727–1810). Вистави Штутгартського періоду, втілення засобами балетної пантоміми літературних трагедій («Медея і Язон» на музику Ж.-Ж.Рудольфа), підпорядкування техніки шляхетного танцю змістовним завданням вистави, режисерське розкриття теми.

«Листи про танець» – маніфест хореографа, викладення в творчому труді аргументованого ствердження про необхідність реформування балетного театру.

Значення творчості балетмейстера для розвитку балетного театру.

Преромантизм як переходний етап у розвитку західноєвропейського балету

Ідейно-стильові ознаки преромантизму. Балетний театр періоду Великої французької революції. Обумовленість змін у доборі і трактуванні тем. Літературні сюжети як основа балетних сценаріїв.

Творчість Ж. Доберваля (1742–1806). Розвиток ідей Ж.-Ж. Новера в лондонському періоді творчості. Соціальна драма як основа балету «Дезертир».

Балет «Марна пересторога» (1789). Відображення в балеті світосприйняття нового класу. Життєвість і правдивість характерів, засоби їх хореографічного втілення. Поєднання в композиції вистави танцювального мистецтва з драматичним. Введення в балет епізодів з повсякденного життя, гумористичних сцен.

Творчість С. Вігано (1769–1821). Звернення хореографа до літературних сюжетів, своєрідне їх втілення на балетній сцені. Вистава «Клотильда, герцогиня Салернська» за мотивами К.Гоцці.

Балет «Прометей» на музику Л. ван Бетховена, її трактування балетмейстером.

Жанр хореодрами у мистецтві хореографа. Хореодрами «Мирра», «Отелло», «Титани». Драматизм у відтворенні подій. Рельєфність, емоційна виразність центральних образів. Живописність та дієвість масових сцен, новизна в їх побудові.

Ознаки романтизму в творчості Ш. Дідло

Вплив Ж. Доберваля на становлення творчої особистості хореографа.

Творча діяльність Ш. Дідло.

Перший період творчості балетмейстера. Анакреонтичні та міфологічні балети «Зефір і Флора», «Амур і Психея» на музику К. Каваса. Поєднання виразності жіночого і технічної віртуозності чоловічого танцю, їх роль у втіленні балетмейстерських задумів.

Другий період творчості. Жанрова різноманітність балетів цього періоду: міфологічні («Тезей і Аріанна»), казкові («Хензі і Тао»), комічні («Молода молочниця, або Нісета і Лука») на музику Ф. Антоноліні, драматичні («Угорська хатина» на музику А. Венюа; «Рауль де Крекі» на музику А. Кавоса і Т. Жучковського). Гуманістична спрямованість вистав. Психологізм характеристик персонажів. Особливості розкриття характерів засобами дієвого танцю, його домінуюча роль в балетах другого періоду.

Романтизм в західноєвропейському балетному театрі

Романтизм як художній стиль, його ознаки в балетному театрі. Вплив літератури, музики, живопису на їх формування. Оновлення змісту, сюжетики вистав, втілення в них конфлікту між особистістю і дійсністю.

Творчість Ф. Тальоні.

Значення творчої індивідуальності Марії Тальоні у формуванні нової концепції танцю.

Балет «Сильфіда» (1832) у постановці М. Тальоні. Нові естетичні критерії балетної образності. Перетворення танцю на основний виражальний засіб балетної вистави, наповнення його поетичним змістом. Кордебалет як носій музично-хореографічної образності в балеті.

Значення творчості Ф. Тальоні для розвитку балетного театру.

Творчість Ж. Перро.

Роль Ж. Перро у постановці балету «Жізель».

Новизна виражальних засобів у його балетах «Альма, або Діва вогню» (1842), «Ундини, або Наяда» (1843). Становлення типу багатоактної балетної вистави. «Ундини, або Наяда» (1843) на музику Ц. Пуні. Жанр побутової історичної драми на балетній сцені. Балет «Есмеральда».

«Pas-de-quatre»: спроба і зразок втілення теми засобами чистого танцю. Взаємозв'язок музики і хореографії.

Значення творчості балетмейстера для розвитку балетного театру.

Творчість А. Бурнонвіля.

Перші балетмейстерські спроби. Вистава «Солдат і селянин» (1829), відображення в ній реального життя.

Створення датського балетного театру як практична реалізація мистецьких принципів, творчого кредо хореографа.

Усвідомлення А. Бурнонвілем значення класичного танцю як найвищої форми виявлення суті романтичного балету. Заснування датської школи класичного танцю, її яскраво виражений національний характер. Мужність і шляхетність виконавської манери в чоловічому танці. Невимушненість, грація, віртуозність жіночого танцю.

Танцюристки доби романтизму

Марія Тальоні (1804–1884).

Новітність трактовки партії Флори в балеті «Зефір і Флора» Ш. Дідло. Роль Золое в опері-балеті «Бог і баядер» Ф. Тальоні. Розширення лексичних можливостей хореографії, нова якість танцювальної манери, її природність, легкість цнотливість. Індивідуальність танцюристки як підґрунтя для створення нових виразних засобів в балеті.

Сильфіда – програмна роль.

Фанні Ельслер (1810–1884).

Ствердження техніки наземного танцю як ознака індивідуальності. Різноманітність репертуару: «Марна пересторога», «Ніна, або Божевільна від кохання», «Німа з Портічі» та інші, досконале акторське та технічне втілення різних за характером ролей.

Форми сценічного характерного танцю в практиці Ф. Ельслер, досконале володіння його технікою.

Фанні Черріто (1817–1909).

Трактова Черріто партій романтичного репертуару, наближення образів до реальності.

Карлотта Грізі (1819–1899).

«Жізель» – досконалість, легкість танцю, довершеність акторської гри; «Наяда та рибак» – жіночість, грація геройні; «Есмеральда» – її наївність, зворушливість.

Кризові явища в західноєвропейському балетному театрі

ІІ половина XIX ст.

Місце балету в музичному театрі країн Західної Європи в другій половині XIX ст. Дивертисментний характер танцювальних сцен в опері. Занепад романтичного балету.

Творчість А. Сен-Леона (1821–1870). Розважальність його вистав, широке використання сценічних ефектів. Балети «Пекеретта», «Граціелла» – слабкість драматургічної розробки.

Виникнення в Італії та поширення у країнах Європи розважальних балетів-феєрій. Італійські танцівниці в балетах-феєріях. Розвиток віртуозності, її значення для розширення технічних можливостей жіночого танцю.

Діяльність Л. Манцотті, балет «Ексельсіор» як зразок жанру балету-феєрії.

Зародження і становлення танцю модерн

Передумови виникнення танцю модерн. Діяльність Ф. Дельсарта (1811–1871). Вивчення пластичних виражальних можливостей виконавців різних вікових груп. Пошук нової пластичної мови. Розробка системи ритмічного виховання Е. Жак-Далькрозом (1865–1950). Передача найскладніших ритмічних елементів та їх поєднання гімнастичними засобами. Значення творчої діяльності Ф. Дельсарта і Е. Жак-Далькроза в становленні нового напряму в хореографії.

Заперечення естетики балетного театру. Новий погляд на танець у мистецтві Айседори Дункан (1877–1927). Його звільнення від умовних канонів, повернення до пластичної свободи рухів, природності, емоційності. Використання музики, її індивідуальне трактування засобами вільної пластики. Розуміння А. Дункан танцю як невід'ємної складової частини виховання, що сприяє гармонійному розвитку людини. Неможливість її втілення через відсутність педагогічної системи.

Пошук американськими хореографами нових пластичних засобів для відтворення внутрішнього світу людини. Звернення до танців народів Сходу, їх стилізація у виконавстві Р. Сен-Деніс (1879–1968). Творчість Т. Шоуна (1891–1972). Використання ним лексики класичного танцю в поєднанні з вільною пластикою. Відкриття школи «Дені Шоун», значення її діяльності для розвитку нових напрямів хореографії.

Становлення і розвиток українського балетного театру в 20-х-30-х рр. ХХ ст.

Відкриття Державної української опери (1925). Балетні сцени в «Сорочинському ярмарку» М. Мусоргського.

Організація Об'єднання державних українських театрів та його завдання. Виховання високої професійної культури на зразках балетів класичної спадщини.

Перенос на українську сцену взірців класичного балету як дійсна школа виховання високої професійної культури. Збереження попередніх редакцій хореографів у постановках Л. Жукова («Дон Кіхот»), Г. Березової («Лебедине озеро», «Спляча красуня») у Києві. Створення власних версій класичних балетів у творчості М. Мойсеєва («Раймонда», «Спляча красуня») на одеській сцені, К. Муллера у Харкові («Лебедине озеро»), з посиланням на «осучаснення»: використання у виставах постановницьких принципів хореодрами, зміна сюжету, сімислових акцентів, ігнорування балетмейстерами симфонічних зasad музики композиторів-klassikів, драматургії їх партитур.

Сучасна тема в балеті «Червоний мак» Р. Гліера на сценах українських театрів.

Перші українські героїко-революційні балети: «Карманьола» В. Фелеміді та «Ференджі» Б. Яновського.

Тенденції розвитку українського балетного театру 30-х рр. Постановка балетів класичної спадщини на українських сценах як необхідна умова оволодіння високою професійною культурою, підняття на якісно новий щабель балетного виконавства.

Привнесення національного колориту в стилістику вистави, створення балетмейстерами поетичної образної мови шляхом поєднання класичного танцю та національного фольклору в балетах «Пан Каньовський» М. Вериківського - В. Литвиненка, В. Верховинця, «Серце гір» А. Баланчівадзе - С. Сергеєва, «Соловейко» М. Крошинера-М. Мойсеєва. Звертання балетмейстерів до літературних творів як основи сюжету. Узагальнення досвіду, переосмислення кращих надбань балетного театру в «Лілеї» К. Данькевича-Г. Березової за творами Т. Шевченка. Збагачення і розвиток українського народно-сценічного танцю в національних оперних виставах.

Тенденції розвитку українського балетного театру II пол. ХХ ст.

Національне балетне мистецтво у другій половині 50-60-х рр. ХХ ст.

Творче переосмислення українськими балетмейстерами досвіду попередників, використання творчих знахідок сучасних хореографів з метою розширення виразної палітри балетного театру. Діяльність В. Вронського на київській сцені. Сценічне втілення «Ромео і Джульєтти» С. Прокоф'єва. Прагнення до узагальненої виразної хореографії. Збагачення танцювальної палітри в інтерпретаціях балетів «Шурале» Ф. Яруліна, «Лілея» К. Данькевича, «Лісова пісня» М. Скорульського. Широта жанрового діапазону творчості М. Трегубова, пошук балетмейстером нових засобів створення танцювальної мови, драматургії вистав. Використання народної хореографії в постановці балетів «Сойчине крило» А. Кос-Анатольського, «Сорочинський ярмарок» В. Гомоляки.

Національні літературні сюжети в балетному театрі. Пошуки у сфері симфонізації танцю, поєднання музичної і балетної драматургії в балетах «Тіні забутих предків» В. Кирейка - Н. Скорульської, «Оксана» В. Гомоляки - Р. Візиренка-Клявіна. Розвиток цих напрямів у творчості А. Шекери, постановка балетмейстером спільно з М. Заславським балетної трилогії «Досвітні вогні» (музика В. Кирейка, Л. Дичко, М. Скорика).

Пошуки, експерименти в балетному театрі 70-80-х рр. ХХ ст. Звертання українських балетмейстерів до змістовних, талановитих музичних партитур. Різні підходи до постановки балету В. Губаренка «Камінний господар у постановках А. Шекери, М. Арнаудової, З. Кавац.

Поширення у 70-х рр. практики створення одноактних балетів.

Соціокультурні умови розвитку українського хореографічного мистецтва 90-х рр. Свобода у визначенні тем та їх сценічному втіленні – ознака часу. Домінуюче значення малих форм у творчості хореографів. Звернення балетмейстерів до глибоких за змістом творів композиторів-klassиків, сучасної музики, різноманітної за стилем і жанрами. Творча діяльність Г. Ковтуна, О. Ратманського, А. Рубіної, А. Рехвіашвілі.

Становлення і розвиток ансамблів народного танцю. Творчість П. Вірського як реформатора української народно-сценічної хореографії

Творча особистість П. Вірського. Глибокий інтерес та обізнаність балетмейстера з українським танцем, збереження національного духу в танцях опери «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського. П. Вірський та М. Болотов – художні керівники Державного ансамблю народного танцю УРСР, визначення завдань колективу як центру народної хореографічної культури.

Створення національних ансамблів народного танцю. Дослідницька робота хореографів з метою збирання і вивчення обрядів, танцювальних зразків. Творче переосмислення народної хореографічної культури в балетмейстерській діяльності.

Широта творчого діапазону кращих колективів. Роль особистості керівника-балетмейстера у формуванні самобутнього творчого обличчя ансамблю.

Проблеми становлення творчого колективу на початку 1950-х ст. строкатість репертуару, лексична та композиційна одноманітність номерів, відсутність концепції подальшого творчого зростання колективу. П. Вірський – художній керівник ансамблю, визначення хореографом основних напрямків роботи: удосконалення виконавського рівня, вивчення танцювального фольклору, створення на його основі самобутнього репертуару.

Тематична і жанрова різноманітність творчої спадщини П. Вірського. Роль музики в постановках хореографа. Залучення до співпраці талановитих українських композиторів. Творче співробітництво з А. Петрицьким у створенні костюмів. Всесвітнє визнання творчості балетмейстера та його ансамблю.

Український балетний театр і література

Відзеркалення складних процесів боротьби між різними мистецькими напрямами в українському балеті 1930-х рр. Усвідомлення митцями ролі і місця класичного і народного танцю у виставі. Пошук шляхів створення нового репертуару. Звертання українських балетмейстерів до літературних творів як основи вистави. Глибоке розуміння ними національної своєрідності кращих творів української літератури, які дають можливість доторкнутись до значних філософських, етичних, громадянських тем.

Балет «Лілея» – перша українська хореодрама.

Збагачення танцювальними і окремими режисерськими західками у постановці «Лілеї» В. Вронським. Використання у виставі поряд з розгорнутими узагальнено-виразовими танцювальними епізодами ілюстративно-зображенських пантомімічних сцен.

Висока поетичність драми феєрії Л. Українки «Лісова пісня», гармонійність переплетення реальності і народної фантастики, натхненної лірики і філософського світосприйняття. Дві балетні трактовки твору. Намагання зберегти вірність літературному першоджерелу і відтворити його у балеті С. Сергєєвим. Спирання на музичну драматургію розвиток західок української хореографії, іх співзвучність у узагальнено-поетичній природі танцювальних образів, прагнення розкрити філософсько-емоційний зміст твору, поглиблення внутрішнього драматизму подій в редакції В. Вронського.

Процес поглиблення зв'язків з класичною літературою у 60-70-х рр., проблема співвідношення у виставах поетично-узагальненої мови і пантоміми.

Експериментальна постановка «Досвітні вогні» як наступний крок у збагаченні національної тематики балетних вистав. Поєднання у виставі трьох одноактних балетів: «Відьма» В. Кирейка за твором Т. Шевченка, «Досвітні вогні» Л. Дичко, «Каменярі» М. Скорика за І. Франко.

Українське балетне виконавське мистецтво II пол. ХХ ст.

Продовження і розвиток кращих традицій радянського балетного виконавства в творчості українських танцюристів: пошук нових інтерпретацій балетів класичної спадщини, своєрідність трактування сучасних постановок.

Уособлення дівочої щирості, духовної краси в образі Раймонди, сила почуттів, прихованість експресії в ролі донни Анни («Камінний господар» В. Губаренка). Втілення контрастних танцювальних характерів Одетти – Оділії в творчості Алли Гавриленко.

Високий професіоналізм як неодмінна ознака виконавства, гранична чистота ліній, філігранна відточенність танцю Валерія Некрасова і Валерія Парсєгова.

Досконале володіння стилістикою класичного танцю, емоційна наповненість у виконанні Миколи Прядченка. Романтизм і ліризм партій Лукаша, Зігфрида, Ромео, Перелісника.

Вишуканість, тонке відчуття хореографічних стилів, високий професіоналізм Ірини Дорофієвої та Вадима Писарєва («Корсар», «Жізель»).

Освоєння та своєрідна трактовка перлин світової та вітчизняної спадщини у вторчості Тетяни Таякіної і Валерія Ковтуна («Сильфіда», «Жізель», «Лісова пісня», «Ромео і Джульєтта»).

Творчі індивідуальності Тетяни Боровик, Євгенії Костильової, Олени Філіп'євої, Ганни Дорош, Наталії Мацак, Євгенія Кайгородова, Максима Чепіка, Артема Дацишина, Леоніда Сарафанова.

Конкурси ім. Сержа Лифаря (1994) як можливість висвітлити нові грані високого професіоналізму виконавців.

Тенденції розвитку світового балетного театру II пол. ХХ ст.

Тематична, стильова, жанрова різноманітність та багатогранність хореографічної культури II пол. ХХ ст. Ідейно-естетичні пошуки балетмейстерів, їх звернення до філософських проблем буття, ствердження в кращих творах вічних, загальнолюдських цінностей.

Оновлення балетного театру, усвідомлення хореографами необхідності взаємопроникнення різних шкіл, напрямків танцювальних систем з метою пошуку і створення художніх засобів для розкриття внутрішнього світу особистості, відображення глибинних процесів суспільного життя, актуальних проблем сьогодення.

Значення сучасної музики, драматичного театру, кіномистецтва, телебачення для появи нових драматургічних форм, прийомів, виразних засобів хореографії.

Творчі шляхи Дж. Баланчіна, Р. Петі, М. Бежара, К. Макміллана, Д. Кранко, Д. Роббінса, Х. Лімона, А. Еймі, М. Каннінгема, І. Кіліана, Б. Ейфмана.

Зростання виконавського рівня, розвиток техніки танцю, багатоплановість танцюристів, їх участь у класичних, сучасних, модерн-балетах, збагачення їх досвіду, розширення виконавських можливостей.

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

Графіка як вид образотворчого мистецтва

Графіка як вид образотворчого мистецтва. Малюнок, печатні художні твори, що базуються на мистецтві малюнку: численні види гравюри; їх власні виразні засоби та виразові можливості. Нове значення терміну, що виникло в кінці XIX – на початку ХХ ст., причини його появи.

Лінія, контраст білого і чорного як основа мистецтва графіки.

Функції, види, жанри, художні засоби графіки.

Розвиток графіки як демократичного мистецтва великого соціального значення у ХХ ст., політична, газетна, журнальна графіка.

Розподіл графіки по призначенню:

Станкова графіка, яка отримала широке розповсюдження за доби Відродження. Її звертання до традиційних жанрів образотворчого мистецтва: тематичної композиції (А. Дюрер, Калло, Рембрандт, Хогарт, Гойя), літографії (Е. Делакруа, Дом'є, І. Репін), портрету (О. Д. Енгр, О. Кипренський), пейзажу (К. Хокусай, І. Шишкін, А. Остроумова-Лебедєва), натюрморту (М. Врубель, А. Матісс).

Лубок як специфічний вид станкової графіки.

Книжковий та газетно-журнальний малюнок та мініатюра як ознаки рукописних книжок. Гравюра і літографія у печатних книгах. Ілюстрації, створення малюнка шрифту, загальне конструювання і оформлення як складові книжкової графіки.

Карикатура як масовий вид газетно-журнальної графіки (В. Фаворський, В. Лебедєв, В. Клемке, Р. Кент).

Плакат. Його виокремлення у вид торгової і театральної афіші у XIX ст. (Ж. Шере, А. Тулуз-Лотрек). Здатність швидко реагувати на актуальні події як якість політичного, агітаційного плакату (Д. Моор, В. Маяковський).

Зв'язок графіки з сучасністю, що обумовлений розвитком поліграфії, різноманітними сучасними технологіями.

Започаткування української графіки Г. Нарбутом (ілюстрації до казок «Горошеня», «Снігуровонька», поеми «Енейда» І. Котляревського). Розвиток кращих традицій попередників у творчості В. Касіяна (звернення до творчості Шевченка в картинах «Шевченко на Україні», «Тарас Шевченко», ряді гравюр до поеми «Гайдамаки», цикл ілюстрацій до «Кобзаря», творів М. Коцюбинського, Л. Українки, В. Стефаника). О. Кульчицької (офортах «Бора», «Берізки», гравюрах «Українські письменники», «Народна архітектура», ілюстраціях до «Слова о полку Ігоревім», «Тіней забутих предків»), О. Пащенка (гравюрах «Київська сюїта», «Відбудова

Дніпрогесу», ескізі ордену Б.Хмельницького), М. Дерегуса (циклі офортів «Шляхами війни», на теми народних дум та історичних пісень, ілюстраціях до «Тараса Бульби» М. Гоголя, «Переяславської Ради» Н. Рибака, поем «Катерина», «Наймічка» Т. Шевченка). О. Данченка (в галузі станкового живопису – «Визвольна війна українського народу 1648–54 рр.», «Народні герої України», «Корея»; в галузі книжкової графіки - оформлення книжок «Гомоніла України» П. Панча, «Енеїди» І. Котляревського, «Декамерона» Дж. Бокаччо).

Скульптура як вид образотворчого мистецтва

Скульптура як вид образотворчого мистецтва, що базується на принципі об'ємного, фізично тріохмірного зображення.

Головні виразні засоби – постановка постаті у просторі, відтворення її руху, пози, жесту, фактури, ліплення і обробки матеріалу, архітектонічна організація об'єму, вибір пропорції та ін.

Різновиди скульптури: кругла, що розміщується в просторі і потребує кругового огляду, і рельєф, де зображення розміщується на площині, що являє собою його фон.

Розподіл скульптури за змістом і функціями: монументальну, монументально-декоративну, станкову і скульптуру малих форм. Розрахованість монументальної та монументально-декоративної скульптури на певне архітектурно-просторове і природне оточення, їх здатність вирішувати велиki ідейно-образні завдання (пам'ятники, монументи, меморіальні споруди).

Походження скульптури у первісному суспільстві. Гуманістичний характер скульптури Стародавньої Греції, втілення в ній ідеалу гармонійно розвиненої особистості. Твори Мирона, Фідія, Праксителя. Місце і особливості скульптури у романському мистецтві і готиці. Втілення ідеалів ренесансного гуманізму в мистецтві Донателло; твори Мікеланджело як вершина мистецтва Відродження. Урочиста пишність, мінливість форм, зростання декоративних тенденцій у скульптурі бароко. Нове осмислення принципів класики в епоху Просвітництва: портрети Е. М. Фальконет, Ж.-А. Гудона у Франції, Ф. І. Шубіна, І. П. Матроса. Демократизація мистецтва скульптури, його реалістична спрямованість у II половині XIX ст. Творчість М. М. Антокольського.

Відродженнятяжіння до синтезу у мистецтві модерну, місце в ньому скульптури, вплив сучасних течій (імпресіонізму, символізму) на її розвиток.

Віддзеркалююча протиречний характер епохи пластика О. Родена, її вплив на національні школи: Е. А. Бурдель (Франція), С. Т. Коньянков, А. С. Голубкіна.

Вплив експериментальних модерністських течій на скульптуру ХХ ст. Використання нетрадиційних матеріалів, введення принципу перетворення повсякденного предмету у скульптурний твір, так званий об'єкт, що заперечує художньо-пластичну форму.

Пожвавлення розвитку скульптури на Україні на зламі XIX – ХХ ст. Роботи скульптора Л. Позена (пам'ятник М. Гоголю у Полтаві), М. Парашука та А. Попиля (пам'ятник А. Міцкевичу у Львові), П. Забіли (скульптурні портрети В. Боровиковського, М. Салтикова-Щедрина, В. Маковського). Сцени життя українського народу у станковій скульптурі Л. Позена.

Розвиток української скульптури за радянських часів. Композиції, портрети скульпторів І. Кавалірідзе, А. Страхова, Г. Півоварова. Різноманітність видів скульптури у повоєнному українському мистецтві: в галузі скульптурного портрету: портрети І. Кавалірідзе, М. Амосова роботи М. Вронського; в галузі монументальної скульптури – пам'ятник М. Щорсу роботи М. Лисенка, В. Бородая, М. Соходолова, пам'ятник І. Франко роботи Є. Миська, Д. Кривавича та ін., пам'ятник І. Котляревському роботи Г. Кальченка, меморіального ансамблю «Пагорб Слави» в Черкасах роботи Г. Кальченка, меморіального ансамблю «Український державний музей Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр.» роботи Є. Вучетича, В. Єлізарова, Б. Бородая.

Мистецтво Середньовіччя. Романський і готичний стилі (загальна характеристика)

Романський стиль (Х – XII ст.) як один з важливих етапів розвитку середньовічного європейського мистецтва.

Система розвинутих феодальних відносин та ідеологія католицької церкви як соціальна основа романського мистецтва.

Роль монастирських орденів у розповсюдженні романського стилю, його значення для розвитку культової архітектури. Компактність форм, ясність силуетів будівель, їх гармонічний зв'язок з природним оточенням. Масивність стін, їх товщина, вузькі прорізи вікон, ступенево поглиблени портали як характерні особливості архітектури. Високі башти як один з головних елементів архітектурної композиції.

Розвиток у романських храмах ранньохристиянських типів базилікальної і центричної (круглої в плані) церкви. Самостійність кожної з головних частин храму, їх відокремленість одна від одної. Стійкість конструкції храму, що підкреслювалось склепінням (переважно циліндричними, хрестовими, реберними, рідше – куполами).

Роль настінного живопису у храмовому декорі в ранньому Середньовіччі; поступове проникнення в нього монументальних рельєфів, що прикрашають портал і фасадну стіну. Заміна у зрілому романському стилі плоского рельєфу більш високим, насиченими світовими ефектами (церква Сен-Сернен у Тулузі, церква Сен-Трофім в Арлі, церква Ла Трітініте в Каннах).

Тип замку-фортеці з донжоном у французькій світській архітектурі романського стилю.

Готичний стиль як завершальний етап у розвитку середньовічного мистецтва Західної та Центральної Європи, вплив на його формування католицької церкви, його культовий характер (за призначенням).

Розвиток готики як відображення кардинальних змін у структурі середньовічного суспільства. Розвиток містобудівництва і громадської архітектури. Культові, світські будівлі, укріплення, мости як складові міських архітектурних ансамблів. Поступове перетворення замків феодалів у складні комплекси кріпосних, палацових і культових споруд. Собор як центр життя середньовічного міста. Собор як символ Всесвіту, його художній стрій, сполучення в ньому урочистої величі з пристрасною динамікою, численності пластичних мотивів зі строгою (суворою) ієрархічною системою їх підпорядкування, виявлення творчої величі зусиль людської спільноти.

Готичний собор як уособлення перемоги людської інженерної думки. Каркасна і складна конструкція, що перемогла масивність романських споруд, створення динамічної єдності внутрішнього простору. Збагачення і ускладнення синтезу виразних засобів у мистецтві готики. Скульптура як основний вид образотворчого мистецтва, розвиток її пластичної форми та ідейно-художнього змісту. Рухливість постатей, їх спілкування один з одним. Органічне поєднання в готиці ліризму і трагічних аспектів, піднесеної духовності і соціальної сатири, фантастичного гротеску і фольклорності. (Церква абатства Сен-Дені, собори Шартрі, Реймсі, Амьєні, комплекс папського палацу в Авіньоні, ратуша в Брюсселі).

Мистецтво Італійського Відродження. Періодизація.

Найвизначніші майстри

Епоха Відродження як перехідний етап від Середньовіччя до Нового Часу. Його місце в культурному та ідейному розвитку країн Центральної та Західної Європи. Гуманістичний світогляд, світський характер, звернення до античності як основні відмінні риси антифеодальної культури Ренесансу. Античне мистецтво як відправна точка у звертанні італійських художників до природи, у намаганні повніше розкрити гармонійні закономірності буття. Періодизація. Раннє (XV ст.), Високе (кінець XV – перша чверть XVI ст.), Пізнє Відродження (XVI ст.). Розвиток античної ордерної системи, її творче переосмислення в архітекторі Ф. Брунеллі, Л.-Б. Альберті (Флоренція).

Створення пластично цілісної, наділеної внутрішньою єдністю концепції світу в творчості художників С. Ботічеллі («Весна», «Народження Венери»), П. Перуджино (фрески «Оплакування Христа», «Розп'яття»). Відчуття ними гармонійної упорядкованості світу, радісне сприйняття краси в їх творах.

Напружений і героїчний характер боротьби за ідеали у мистецтві Високого Відродження. Створення величезних архітектурних ансамблів, їх досконалість і художня цілісність (Д. Браманте, Рафаель).

Різноманітність і широта огляду явищ дійсності у творчості Рафаеля. Величні та сповнені спокою, гармонійна стрункість композиції розписів Станса делла Сьякура, де представлені чотири галузі людської діяльності: богослов'я («Диспута»), філософії («Афінська школа»), поезії

(«Парнас»), юриспруденції («Мудрість», «Міра», «Сила»). Римський період як доба творчої зрілості. Заміна настроїв поетичної ідилії глибоким почуттям материнства у портретах Мадонни («Мадонна Альба», «Сикстинська Мадонна»). Творчість Леонардо да Вінчі. Різноманітність творчих спрямувань. Розвиток традицій кватроченто у ранньому періоді творчості. Вміння передавати найтонші людські переживання, розкривати різноманітні людські емоції: «Поклоніння волхвів», «Мадонна у скелях». «Таємна вечеря» як одна з вершин європейського живопису: математичні закономірності композиції, ясна, строго розроблена система жестів та міміки персонажів, гармонійна врівноваженість форм. Втілення піднесеної ідеалу жіночності і людської чарівності у портреті Мони Лізи.

Творчість Мікеланджело. Ідея громадянської доблісності, геройчний порив у статуй «Давида». Трагічна сила образів у живописному циклі на склепінні Сикстинської капелли у Ватикані.

Криза Високого Відродження як наслідок феодальної та католицької реакції. Складний драматичний характер творчості майстрів, їх інтерес до просторового розвитку композиції, активної взаємодії з оточуючим середовищем (Мікеланджело, Б. Перуцці). Одна з головних тем живопису і скульптури Пізнього Відродження – трагічна непримиримість конфліктів, боротьба і загибель героя, глибина психологічних характеристик образів (П. Веронезе «Тріумф Венеції», «Родина Дарія у них Олександра», Тіциан «Оплакування Христа», «Марія Магдалина, що кається», «Святий Себастьян», Тінторетто «Битва при Зарі», «Таємна вечеря»). Драматизм архітектурно-скульптурного ансамблю усипальниці роду Медичі – образне рішення скульптур капели.

Живопис як вид образотворчого мистецтва.

Живопис як важливий засіб художнього відображення і тлумачення дійсності. Його жанри (історичний, побутовий, батальний, портрет, пейзаж, натюрморт).

Колір, малюнок, світлотінь, виразність штрихів, мазків, фактури, композиції, що створюються завдяки нанесенню фарби на тверду поверхню. Відтворення на площині багатства світу, об'ємності предметів, їх якісна, матеріальна своєрідність, просторова глибина і світловоповітряне середовище.

Різноманітність технологічних засобів фіксації пігменту на поверхні (масляний живопис, фреска та асекко, темпера, клейовий, восковий живопис, емаль та ін.). Використання для створення живописних робіт акварелі, гуаші, пастелі, туші.

Колір, малюнок як найбільш специфічні виразні засоби живопису (Н. Пуссен, А. Ватто, Ж.-О. Фрагонар – Франція, М. Караваджіо, Ф. Гварді – Італія, Ель Греко, Д. Веласкес, Ф. Гойя – Іспанія, П.-П. Рубенс, А. ван Дейк – Фландрія, Рембрандт, Я. Времеєр – Голландія, Т. Гейнсборо – Англія, Д. Левицький, Ф. Рокотов – Російська імперія).

Виникнення живопису в епоху пізнього палеоліту (40 – 8 тисячоліття тому), специфіка стародавніх зображень. Розвинена образна система, багатство технологічних засобів у живопису рабовласницького суспільства. Художня єдність живопису з архітектурою та скульптурою в античну епоху. Фреска, іконопис, мозаїка, вітражі в мистецтві Середньовіччя, їх органічна єдність з архітектурою та інтер'єром. Зростання ролі живопису, виникнення системи засобів реалістичного відтворення дійсності в добу Відродження. Наукове вивчення перспективи, оптики, анатомії, використання вдосконаленої техніки масляного живопису. Найвидатніші представники епохи (Ботічеллі, Л. да Вінчі, Рафаель, Тиціан, П. Брейгель-старший, А. Дюрер). Формування національних шкіл у XVII – XVIII ст., їх представники. Оформлення системи жанрів, різноманітних живописних систем.

Інтерес до драматичних подій історії і сучасності, контрастність світла і тіні, енергія живописної мови в мистецтві романтизму (Т. Жеріко, Е. Делакруа, О. Кипренський). Художні втілення оточуючого світу в його природності і постійній мінливості в мистецтві імпресіоністів (Е. Мане, К. Моне, О. Ренуар). Злиття в єдиний ансамбль різноманітних видів живопису з творами декоративно-ужиткового мистецтва і архітектурою в мистецтві модерну на зламі XIX–XX ст.

Суб'ективне осягнення і втілення дійсності в мистецтві художників ХХ ст. (П. Пікассо, А. Матіс, Р. Гутузо, Д. Сікейрос). Осягнення трагічних протиріч дійсності в творах монументально-декоративного живопису.

Еволюція соціальних функцій живопису протягом ХХ ст. Розвиток національних художніх традицій. Багатоманітність художніх форм, прийомів, художніх стилів. Пошуки в галузі техніки живопису.

Розвиток українського живопису за часів становлення української народності в рамках мистецтва Київської Русі.

Посилення національних рис, реалістичних, демократичних елементів в українському живописі на зламі XVII–XVIII ст. в умовах боротьби проти польсько-шляхетських загарбників, їх прояв в іконопису, мініатюрі. Поява народних картин, в яких зображені мотиви національної і національно-візвольної боротьби («Козак – бандурист», «Козак Мамай»). Творчість Т. Шевченка як яскравий етап розвитку українського живопису, започаткування ним реалістичного напрямку в українському образотворчому мистецтві. Вплив Шевченка на творчість І. Соколова, К. Тротовського. Формування реалістично – демократичної школи українського живопису в творчості М. Мурашка (картини «Мотив околиць Києва», «Над Дніпром», портрети Т. Шевченка, М. Могили), П. Левченка (картини «Село», «За роботою. У вечорі», «На Харківщині», «Селянське подвір'я») О. Мурашка («Похорон Кошового», «Парижанка», «Старий вчитель», «Жінка з настурцями»). Створення у II пол. XIX ст. художніх шкіл і товариств, зокрема Київської, Одеської, Харківської рисувальних шкіл.

Розвиток живопису за радянських часів. Творчість художників М. Глущенка (картини «Травневий цвіт», «Українські квіти»), В. Костецького (картини «Повернення», «Тарас Шевченко на засланні. Після муштри»), А. Петрицького (картини «Натурщиця», «Не сад – вулиця Києва», оформлення до опер, «Сорочинський ярмарок», «Тарас Бульба», «Черевички», «Війна і мир», балетів «Корсар» і «Лілея»), О. Шовкуненка (портрети поета М. Рильського, В. Заболотного, актриси М. Литвиненко – Вольгемут, пейзажі, зокрема, «Дніпробуд»), С. Григор'єва (картини «Діти на пляжі», «В рідній сім'ї», портрети М. Бажана, П. Панча, А. Головка), Т. Яблонської («Хліб», «Безіменні висоти», «Вечір. Стара Флоренція»).

Відчуття часу, глибоке духовне наповнення образів, прагнення охопити дійсність у всій її багатогранності у творчості художників II Пол. ХХ ст.

Види і жанри образотворчого мистецтва

Пластичні мистецтва, що об'єднують живопис, скульптуру, графіку. Відображення дійсності в наочних глядачево-сприймальних образах. Узагальнення, типізація, уява як методи, за допомогою яких у образотворчих мистецтвах естетично розкривається часовий розвиток подій, духовний стан, переживання, взаємовідносини людей, втілення суспільних ідей. Характеристика образотворчих мистецтв: живопису, скульптури, графіки.

Жанри як історично сформовані підрозділи у видах образотворчого мистецтва. Специфіка принципів їх розподілу. Розподіл в образотворчому мистецтві основних жанрів відповідно до зображуваного предмету: пейзаж, портрет, побутовий, історичний, анімалістичний жанри. Обумовленість більш дрібного розподілу злиттям у художній творчості пізнавальних, ідейно-оціночных, образно-художніх елементів. Певне функціональне призначення кожного окремого твору мистецтва (наприклад, портрети – парадні, інтимні, камерні, карикатурні).

Поява терміну і започаткування в мистецтві класицизму в XVII–XVIII ст. строгої жанрової системи. Поступове стирання чітких жанрових кордонів в XIX ст., пріоритетне поширення побутового жанру портрету, пейзажу.

Процес взаємодії і взаємопроникнення жанрів протягом ХХ ст. Введення використання жанру як поняття по відношенню до творів будь-якого пре оду відповідно до тематики зображення.

Архітектурні пам'ятки Києва

Архітектурні пам'ятки Києва як складова архітектурної спадщини України. Згадки про них в стародавніх літописах, билинах, піснях, сказаннях. Зародження і розвиток в Києві в X ст. кам'яного давньоруського будівництва, формування типів монументальних будівель,

визначення прийомів містобудівництва. Роль Києва у становленні і розвитку рис української архітектури. Основні архітектурні перлини: Софійський музей, Золоті Ворота, Києво-Печерська Лавра, Кирилівська церква, Андріївська церква, Жилий будинок по вулиці Городецького.

Творчість Тараса Шевченка

Т.Шевченко (1814–1861) – український поет, мислитель, художник. В українському образотворчому мистецтві – засновник критичного реалізму. Багатогранність його творчості: працював в галузі станкового живопису графіки, монументально – декоративного розпису, акварелі, олії, офортів. Автор понад однієї тисячі робіт образотворчого мистецтва.

Вплив К. Брюллова на формування Шевченка-художника, що виявився в «Автопортреті», ілюстраціях до поеми «Полтава», композиції «Циганка-ворожка». Віддзеркалення принципу створення народних картин в роботі «Катерина», де кожен елемент зображення є символом: центральна постать – уособлює Україну, дуб – її силу. Правдивість відтворення образу селян у картинах «Селянська родина», «На пасищі». Проголошення думки про соціальну роль образотворчого мистецтва в циклі офортів «Живописна Україна», засудження дійсності в роботах «Казка», «Судня рада», «Старости». Відтворення поетичності, своєрідної краси похмурих середньоазіатських пустель і гір в серії «Туркменські аби в Карагута», «Байгущі». Серія малюнків «Притча про блудного сина» як шедевр політичної сатири. Психологічна глибина автопортретів Т. Шевченка.

Художні стилі в образотворчому мистецтві

Поняття стилю як стійкої єдності образної системи, виразових засобів, що характеризують художню своєрідність тих чи інших сполучень явищ мистецтва. Різноманітність значень терміну «Стиль»: як комплексу складних діалектичних взаємовідносин змісту і форми в мистецтві; як структура образу і художня форма; як обумовленість формальної структури художнього твору змістом епохи, творчим методом і світоглядом художника.

Використання поняття «стиль» в історії мистецтв і при визначенні типових для певного періоду художнього напрямку або тенденцій, що мають специфічне сполучення стилевих ознак. Категорія «історичний стиль» як етап історії мистецтв, коли різноманітні види мистецтва і художньої культури об'єднуються у цілісну художню систему. Єдність внутрішніх (змістовних) і формальних (зовнішніх) якостей, внаслідок чого створюється єдиний образно-пластичний стрій в творах архітектури, образотворчого і декоративно-ужиткового мистецтва. Ведуча роль архітектури у формуванні стилів.

Тісний зв'язок стилю з соціокультурними умовами.

Бароко (кінець XVI – середина XVIII ст.), його становлення в період інтенсивного формування націй і національних держав (абсолютна монархія). Його розвиток у країнах, де активну роль відіграла феодально-католицька реакція. Тісний зв'язок бароко з аристократичними колами і церквою, пропаганда їх могутності. Характерні риси: грандіозність, пишність, динаміка, патетична піднесеність. Широке використання релігійної, алегоричної, міфологічної тематики в скульптурі і розписах інтер'єрів, віртуозного декору в оформленні приміщень.

Класицизм (XVII – початок XIX ст.). Звернення у ньому до форм античного мистецтва як до ідеального, естетичного еталону. Значення суспільно-виховних функцій в мистецтві класицизму, проголошення нових етичних норм, що формують образи героїв: стійкість перед ударами долі, підпорядкованість особистого суспільному, пристрастей – розуму. Логічність планування, орієнтація на античні зразки у творчості архітектора Ф. Блонделя, художника Н. Пуссена.

Романтизм (XVIII – перша половина XIX ст.). Одне з найбільш складних і внутрішньо-суперечливих явищ в історії культури, сполучення в ньому розчарованості в ідеях Просвітництва, в результатах Французької буржуазної революції, пессимістичний погляд на перспективи суспільного розвитку з тяжінням до гармонійності світоустрою, духовної цілісності особистості, пошуку нових абсолютних ідеалів. Розлад між мрією і дійсністю, їх невідповідність як основна ознака романтизму. Глибокий інтерес до людської особистості, що розумівся як єдність індивідуальної зовнішньої характерності і неповторності внутрішнього змісту.

Романтизм як перший художній напрямок де чітко виявились усвідомлення особистості як суб'єкта творчої діяльності. Протиставлення романтизму раціоналізму і естетиці класицизму (Е. Делакруа «Лад'я Данте», Ф. Рют «Виступ добровольців в 1792 році» – рельєф на Тріумфальній арці в Парижі, Т. Жеріко «Плот Медузи»).

Імпресіонізм (остання третина XIX – початок ХХ ст.). Переосмислення композиції і живописних прийомів в мистецтві імпресіоністів. Звільнення від умов класицизму, романтизму, академізму. Проголошення у їх творах красоти повсякденної дійсності, простих, демократичних мотивів, живої достовірності зображень. Ствердження естетичної значимості повсякденного сучасного життя. (К. Моне, О. Ренуар, Пісаро, Е. Мане).

Модерн (кінець XIX – початок ХХ ст.), його різноманітне найменування: ар-нову у Франції, Бельгії, югендстиль у Німеччині, ліберті в Італії, сецесіон у Австрії. Формування модерну в умовах бурхливого розвитку індустріального суспільства, зростання національної самосвідомості різних європейських народів, загострення протиріч капіталізму. Соціальна природа модерну - в гострому конфлікті між особистістю і суспільством. Проведення ідеї художнього індивідуалізму та розгляд мистецтва як засобу соціальних змін. Ведуча роль архітектури, яка виявилась, зокрема, в створенні приватних будинків. Відмова від ордерної або еклектично-запозиченої з інших стилів системи прикрашення фасадів та інтер'єрів. (А. Гауді – Іспанія, ван де Веде – Бельгія, Шехтель – Російська імперія).

Модернізм – як узагальнене найменування ряду течій ХХ ст.

ІСТОРІЯ ТЕАТРУ

Театр епохи Середньовіччя

Народні джерела середньовічного театру-ігри, обряди і свята. Гістріони та їх роль у формуванні європейського театру (IX–XIII ст.). Гістріони як виразники стихійного бунтарства народних мас. Переслідування їх церквою.

Панування в епоху феодалізму церковного театру. Еволюція релігійної драми від літургічної драми до містерії.

Зростання міської (бюргерської) культури і розвиток міраклю, містерії, мораліте.

Міракль – драматизація легенд про святих.

Містерія – церковний жанр середньовічного релігійного театру (XV–XVI ст.).

Мораліте – повчальна і алгоритична драма середніх віків (XV–XVI ст.).

Фарс (XV–XVI ст.) – як початок комедійного жанру. Народні джерела фарсу і відображення в ньому психології середньовічного мешканця міста. Демократичність фарсу, його антифеодальна спрямованість.

Зародження професіонального театру.

Театр епохи Відродження

Боротьба за визволення людини від феодально-церковних пут. Формування гуманістичного світогляду.

Італійський театр. Два напрями у розвитку італійського театру: учено-гуманістичний і народний театри. «Учена комедія». Дж. Бруно, Н. Макіавелі. Комедія дель арте.

Іспанський театр. Драматургія М. Сервантеса, Лопе де Вега, Тірсо де Моліна, П. Кальдерона.

Англійський театр. Своєрідність англійського гуманізму. «Університетські уми». Проблематика творчості Крістофера Марло – видатного попередника В. Шекспіра – найвеличнішого драматурга епохи Відродження. Періодизація його творчості. Його історичні хроніки, комедії. Узагальнення трагічного досвіду людства у великих трагедіях Шекспіра («Ромео і Джульєтта», «Гамлет», «Король Лір»).

Театр французького Класицизму

Відображення в драмі процесу становлення державності. Конфлікт між почуттям і обов'язком – основна сфера класицистської драми. Торжество суспільного розумного начала над стихією індивідуалістичних пристрастей в трагедіях П. Корнеля, Ж. Расіна. Традиції народної

комедії в творчості Мольєра. Висміювання аристократів, духівництва, буржуазії («Тартюф», «Скупий», «Міщанин-дворянин», «Дон Жуан»).

Театр епохи Просвітництва

Провідні ідеї епохи Просвітництва: боротьба за утвердження розуму, науки, культури, мрія про «царство розуму». Просвітництво – ідейна підготовка буржуазних революцій в Європі. Боротьба буржуазного театру проти дворянства. Антипуританські течії в театрі. Привілейовані театри Лондона.

Роль французьких просвітителів в історії театру. Різка критика дворянства й аристократії в творчості П. Бомарше.

Особливості італійського Просвітництва. К. Гольдоні – ідеолог італійської буржуазії. К. Гоцці і його театральні казки.

Роль німецького театру в класовій боротьбі періоду Реформації. Естетичні принципи і драматургія Г.Е. Лессінга. Естетичні принципи і драматургія Й. В. Гете. Драматургія Ф. Шіллера.

Національна природа вертепу

Вертепна драма як «поєднання релігійної різдвяної драми та світської гри» (І. Франко). Релігійна першооснова канонічної частини тексту. Усна поетична творчість українського народу як джерело другої, світської частини вертепної драми.

Конструкція вертепної скриньки. Студенти Києво-Могилянської академії – актори і популяризатори вертепу. Соціальна спрямованість вистав. Сокирянський, Батуринський та Хорольський вертепи. Вертепні ляльки та їх національна стилізація. Музична партитура вертепу – православні канти та народні пісні.

Традиції театру корифеїв

Соціокультурні передумови розвитку українського театру у другій половині XIX століття. Поява народно-визвольних ідей у драматургії цього періоду, громадянський пафос, притаманний театральній діяльності. Усвідомлення необхідності заснування національного театру.

Прагнення високоідейного театрального репертуару збоку передових діячів української культури. Ствердження демократичних ідей через художньо-сценічні образи в діяльності труп М. Кропивницького, М. Старицького, І. Карпенка-Карого, порушення ними животрепетних проблем сучасності.

Драматургія Кропивницького, Старицького, Карпенка-Карого як продовження реалістичних напрямків української театральної культури.

Новаторство режисерських принципів М. Кропивницького та П. Саксаганського. Акторська майстерність М. Заньковецької, М. Садовського, І. Карпенка-Карого та П. Саксаганського.

Організаційно-творче становлення музично-драматичного жанру в діяльності М. Старицького. П'єси «Богдан Хмельницький», «Не судилося».

І. Карпенко-Карий – драматург. П'єси «Сто тисяч», «Мартин Боруля», «Хазяїн».

Створення М. Кропивницьким першої української професійної трупи (1882). Поєднання в її діяльності акторської гри, художнього оформлення, музики, співу, танців. П'єси «Дай серцю волю...», «Глітай або павук».

Створення М. Садовським першого українського стаціонарного театру в Києві.

Творча індивідуальність М. Заньковецької, трактовка актрисою ролей Наталки-Полтавки, Галі («Назар Стодоля»), Харитини («Наймичка»).

Теоретична спадщина П. Саксаганського – «Моя робота над роллю»(до молодих режисерів).

Театр 20-30-х років ХХ ст.

Діяльність видатних митців дореволюційної сцени М. Заньковецької, М. Садовського, П. Саксаганського, Г. Затиркевич-Карпинської за нових історичних умов.

Л. Курбас – актор, режисер, сценічний діяч. Пошук нових шляхів, заперечення академізму, «воля до форми». «Театральний лист» як маніфест митця реформатора. Принципи роботи з акторами.

Заснування Л. Курбасом «Молодого театру», театру «Березіль». Новітність режисерської діяльності – п'єси «Цар Едіп», «Рур», «Гайдамаки». Співпраця з М. Кулішем – «Народний Малахій», «Міна Мазайло», «Дев'яносто сім». Праця з акторами А. Бучмою, Н. Ужвій, І. Мар'яненко як пошук нового типу актора.

Один з провідних українських режисерів Гнат Юра. Заснування ним театру ім. І. Франка.

ІСТОРІЯ МУЗИКИ

Провідні майстри французької композиторської школи XIX ст. та їх творчий доробок

Значний внесок французьких композиторів в європейську культуру, започаткування ними нових явищ в музиці.

Перша романтична програмна симфонія сюжетного типу – «Фантастична симфонія» **Гектора Берліоза** (1803–1869), художні узагальнення в ній ідейно-естетичних устремлінь епохи. 30–40-і рр. як період найбільшої творчої активності композитора: опера «Бенвенуто Челліні», «Реквієм», драматична симфонія «Ромео і Джульєтта», «Траурно-триумфальна симфонія». Перетворення в творчості Берліоза традиційних жанрів, синтезування елементів опери, ораторії, симфонії, спирання на національні музичні традиції.

Поява нового жанру європейської опери – ліричної – у творчості **Шарля Гуно** (1818–1893). «Фауст» – найкращий твір композитора. Переосмислення літературного першоджерела: заміна складної філософської проблематики літературною драмою, її розгортання на широкому побутовому тлі. Індивідуалізація, психологічна правдивість музичної характеристики образу Маргарити. Інтонаційне оновлення французької опери за рахунок звертання до мелодійного строю побутового романсу.

Жюль Массне (1842–1912) як один з видатних представників ліричної опери, його твори «Манон», «Вертер». Виведення в центр опери ніжних, мрійливих жіночих образів. Яскравість мелодійного малюнку.

Відточеність форми, чіткість викладу у творчості **Жоржа Бізе** (1838–1875). Становлення творчості композиторів в 60-х рр. Опери «Шукачі перлин», «Пертська красуня». «Кармен» як одна з вершин французького оперного реалізму. Втілення у партитурі іспанського національного музичного колориту. Напруженість ходу драматичних подій. Багатобарвність народних сцен. Відтворення у музиці до драми «Арлезіанка» характеру східної і провансальської музики.

Каміль Сен-Санс (1835–1921). Симфонічна і інструментально-ансамблева музика як найяскравіша сфера творчості композитора. Панування в ній поетичної лірики, радісних настроїв, шляхетної патетики, стриманого драматизму. Епічна ораторіальності, прониклива лірика, драматизм опери «Самсон і Даліла».

Виникнення оперети (50-і рр. ХІХ ст.) як одного з видів музичного театру, поєднання в ньому вокальної та інструментальної музики, танців, балету, елементів естрадного мистецтва. Музично-вокальні і хореографічні номери як засіб розвитку дії. Розвиток пародійного типу оперети в творчості **Жака Оффенбаха** (1819–1880).

Перші класичні зразки балетних партитур. Ствердження **Адольфом Аданом** (1803–1856) романтичного напрямку у французькому балеті. Балети «Жізель», «Корсар». Симфонізм балетної музики **Лео Деліба** (1836–1891), розвиток в ній драматичного начала. Вплив його балетів «Копелія» і «Сільвія» на розвиток музично-хореографічного мистецтва.

Провідні майстри австро-німецької композиторської школи та їх творчий доробок

Давні традиції австро-німецької композиторської школи.

Творчість **Йоганна Себастіяна Баха** (1685–1750), німецького композитора, органіста, клавесиніста і скрипалья, представника стилю бароко, одного із найвидатніших композиторів світу.

Спадщина всесвітньо відомого австрійського композитора і музиканта - віртуоза **Вольфганга Амадея Моцарта** (1756–1791).

Поява в першій половині XIX ст. першого покоління композиторів-романтиків, втілення в їх творчості провідних рис європейського романтизму: ліричність та фантастичність образів, використання автобіографічних мотивів, історичної тематики, відтворення картин природи. Зв'язок з фольклором як характерна риса творчості композиторів.

Карл-Марія фон Вебер (1786–1826) як один з засновників німецького романтизму. Розвиток традицій зінг-шпіля в опері «Вільний стрілок». Збагачення цього жанру в дусі романтичної естетики, насичення його глибоким змістом. Діяльність Вебера в якості піаніста-віртуоза.

Реформування жанру пісні у творчості **Франца Шуберта** (1797–1828). Збагачення існуючих пісенних форм, створення нового типу пісень наскрізного розвитку. Високохудожні зразки вокального циклу у творчості композитора: «Зимовий шлях» та «Прекрасна мірошиниця». Започаткування жанру вокальної балади: «Лісовий цар». Творчий доробок в галузі симфонічної музики – 8 симфоній.

Різноманітність жанрів в творчості **Роберта Шумана** (1810–1856). Його роль у розвитку фортепіанної музики: цикл «Карнавал». Камерно-вокальна творчість Шумана, де ліричні почуття набувають високого ступеню конкретності: цикл «Любов поета». Звертання у 40-х рр. до написання симфоній, зокрема, «Рейнської», їх вплив на творчість сучасних Шуману композиторів.

Поєднання та тісний зв'язок класичних традицій з пошуком нового типу виразності у творчості **Фелікса Мендельсона-Бартольді** (1809–1847), заснування ним лейпцигської школи. Мендельсон як один з засновників романтичного симфонізму. Створення музики до комедії Шекспіра «Сон літньої ночі» як свідоцтво ранньої творчої зрілості, його всесвітньо відомий «Весільний марш», вишукана фантастична скерцозність, що притаманна цьому твору.

Широта і різноманітність інтересів **Ріхарда Вагнера** (1813–1883) – композитора, диригента, письменника, філософа. Формування основних теоретичних положень оперної творчості в його літературних трактатах – «Мистецтво і революція», «Художні твори майбутнього», «Опера і драма» та ін., – а саме: необхідність створення універсальних художніх творів, їх покликання морально впливати на масову аудиторію, визнання за музичною драмою можливості досягнення універсалізму шляхом синтезу мистецтв (пластичного, образотворчого). Втілення новаторської музичної естетики у тетralогії «Перстень нібелунгів». Казково-легендарні сюжети в творчості Вагнера: опери «Тристан та Ізольда», «Тангейзер», «Лоэнгрін» та ін.

Збагачення класичних традицій романтичним змістом у творчості **Йоганнеса Брамса** (1833–1897), виспів свободи особистості, моральної стійкості, мужності. Розуміння композитором циклічної композиції симфонії як інструментальної драми, частини якої об'єднані певною поетичною ідеєю.

Симфонізація вальсу, надання йому індивідуалізованої образності у творчості **Йоганна Штрауса** (1825–1899). Обумовленість популярності музики романтичною піднесеністю, мелодійною гнучкістю і красотою, опорою на австрійський міський фольклор (вальси «На прекрасному блакитному Дунаї», «Казки Віденського лісу», «Імператорський вальс» та ін., польки, галопи, марші). Штраус як один з творців віденської оперети («Летюча миша», «Циганський барон» та ін.), панування в них стихії танцю: вальсів, чардашу, мазурки, галопу, польки.

Представники італійської композиторської школи XIX ст., їх творчий доробок

Опера як основний жанр італійської музики XIX ст.

Творчість **Джоаккіно Россіні** (1792–1868). Драматургічне і образне оновлення жанру опери-буффа в «Севільському цирюльнику», яскраве змалювання характерів, елементів сатири. Пошук нових рішень в опері-серія: «Сорока-крадійка». Перший в історії опери звертання до творчості В. Шекспіра: «Отелло».

Переворот в скрипковому виконавському мистецтві – творчість **Нікколо Паганіні** (1782–1840). Розширення можливостей скрипки: введення нових колористичних і технічних ефектів.

Творчість Паганіні як яскравий прояв музичного романтизму. Написання ним «24 каприсів», концертів для скрипки з оркестром. Віртуозне володіння гітарою, створення для цього інструменту біля 200 п'єс.

Подальший розвіт вокального мистецтва у творчості *Вінченцо Белліні* (1801–1835) та *Гаетано Доніцетті* (1797–1848), їх внесок в розвиток бельканто. Романтична піднесеність, м'який ліризм музики В. Белліні (опери «Норма», «Пурітані»). Різноманітність жанрів, яскрава театральності опер Г. Доніцетті – «Люсія ді Ламмермур», «Любовний напій».

Оперна творчість *Джузеппе Верді* (1813–1901) як одна з вершин оперного реалізму в світовому музичному мистецтві, найвища точка розвіту італійської опери XIX ст. Створення власного музичного стилю шляхом розвитку традицій Дж. Россіні, Г. Доніцетті, В. Белліні, засвоєння досвіду різноманітних оперних шкіл (Ш. Гуно, Р. Вагнер). Ідеї національно-визвольного руху, геройко-патріотична лінія в творчості композитора: опери «Набукко», «Жанна д'Арк», «Бітва при Ленъяно». Інтерес до сюжетів значного ідейного змісту – звертання до літературних творів: драм В. Гюго «Ернані» та «Король бавиться» (опера «Ріголетто»), А. Гарсії Гутьєрреса «Трубадур», О. Дюма-сина «Дама з камеліями» (опера «Травіата»). Музична драма «Отелло» і комічна опера «Фальстаф» – вершини творчості композитора. Відмова від традиційних арій, дуетів, заміна їх монологами, діалогічними сценами, в основі яких – наскрізний музичний розвиток.

Видатні представники української композиторської школи XIX ст.

XIX ст. як період остаточного формування української національної композиторської школи. Посилення репресивних заходів царського уряду щодо української культури (царські укази 1863 р. і 1876 р.) як історичний фон цього періоду. Народно-національна тематика як центральна в творчості українських композиторів.

Семен Гулак-Артемовський (1813–1873) – автор музики і тексту першої української побутової опери «Запорожець за Дунаєм». Вплив Т. Шевченка та М. Костомарова на усвідомлення композитором необхідності створення національної культури на народній основі. Виняткова роль геніального композитора М. Глінки в цьому процесі. Образи українського народу, його побут як основа сюжету опери. Використання засобів музично-комедійних традицій XVIII ст. у процесі її створення.

Микола Лисенко (1942–1912) – засновник української музичної класики, хоровий диригент, піаніст, вчений-фольклорист, педагог. Народно-національна тема як провідна в творчості композитора. Опера як основний жанр творчості М. Лисенка: «Тарас Бульба», «Наталка-Полтавка», «Утоплена», «Різдвяна ніч». Започаткування дитячої опери: «Зима і весна», «Коза-Дереза», «Пан Коцький»; української кантати: «Радуйся, ниво неполітая»; хорової поеми: «Іван Гус»; фортепіанних жанрів рапсодії, баркароли, сонати. Творче використання фольклорних джерел у творах – від цитування до стилізації фольклорних жанрів, зокрема, думи, історичної, ліричної, жартівливої пісні, гопака та козачка. Лисенко як один з фундаторів української фольклористики. Відкриття М. Лисенком в Києві Музично-драматичної школи, випускниками якої були Л. Ревуцький та К. Стеценко. Лисенко – один з організаторів клубу «Родина», його роль у згуртуванні національних культурницьких сил.

Яскраві поодинокі твори.

Микола Лисенко – засновник української музичної класики

Микола Лисенко (1942–1912) як центральна постать в українській музиці XIX ст., підняття її композитором на високий художній і професійний рівень. Формування в творчості М. Лисенка національної моделі романтичного стилю; надання музиці емоційної виразності, індивідуалізованої лірики, підвищення ролі народної тематики і образності, звертання до національної історичної теми. Втілення в музиці суспільно значущої тематики, проведення в ній народно-визвольної та патріотичної ідей як ознаки реалістичного методу.

Формування національних різновидів музичних жанрів:

- камерно-вокального – в переважній більшості, на слова Т. Шевченка, романси («Безмежнє поле», «Місяцю Князю» на сл. І. Франка, «Коли розлучаються двоє», «З моєго тяжкого суму» на сл. Г. Гейне); обробки народних пісень;

- хорового (понад 40) – в різних жанрах: поеми («Іван Гус»), 4 кантати для соліста, хору і симфонічного оркестру («Б'ють пороги», «На вічну пам'ять Котляревського», «Радуйся, ниво неполитая»);
- оперного – історико-героїчна народна драма «Тарас Бульба», лірико-фантастична «Утоплена», лірично-камерна «Ноктюрн», комічна з сатиричними рисами «Енеїда», лірико-комічні «Наталка-Полтавка» та «Різдвяна ніч», дитячі опери «Зима і весна», «Коза-Дереза», «Пан Коцький»;
- інструментального – пісні, мініатюри, баркароли, фортепіанні твори «Українські рапсодії», концертні вальси, «Героїчне скерцо», «Елегія».

Новаторство творчості М. Лисенка: започаткування нових для української музики жанрів: кантати, хорової поеми, дитячої опери, сонати, рапсодії, баркароли, скерцо; творче використання фольклорних джерел – від цитування до стилізації фольклорних жанрів, зокрема, думи, історичної, ліричної, жартівливої пісні, гопака і козачка. М. Лисенко – фундатор української фольклористики, його роботи «Народні музичні інструменти України» та «Характеристика музичних особливостей народних дум та історичних пісень», виконуваних кобзарем О. Вересаєм». Відкриття М. Лисенком в Києві Музично-драматичної школи (1904), випускниками якої були Л. Ревуцький та К. Стеценко. Лисенко – один з організаторів клубу «Родина», його роль у згуртуванні національних культурницьких сил.

Видатні представники української композиторської школи ХХ ст.

Продовження кращих традицій попередників у творчості українських композиторів ХХ ст. Пріоритет народно-національної тематики в творчості композиторів, широке використання фольклору як джерельної бази музичного тематизму. Поряд з цим – інтерес до новітніх тенденцій розвитку музики ХХ ст. Творчість Б. Лятошинського, Л. Ревуцького, С. Людкевич.

Творчість наступних поколінь українських композиторів. Здобутки Костянтина Данькевича (опера «Богдан Хмельницький», балет «Лілея»), Платона та Георгія Майбород, Ігоря Шамо, Костянтина Мяскова, Миколи Вериківського, Віталія Кирейка, В. Сильвестрова, В. Грабовського, Лесі Дичко. Всесвітня відомість Мирослава Скорика – автора, зокрема, музики до кінофільму «Тіні забутих предків», «Карпатського концерту», Євгена Станюковича – автора 8 симфоній, балетів «Ольга», «Прометей» та ін. В. Рунчак та О. Козаренко – яскраві постаті української музики останньої чверті ХХ ст.

МИСТЕЦТВО БАЛЕТМЕЙСТЕРА

Основи драматургії твору. Тема. Ідея. Сюжет. Закон драматургічного розвитку хореографічного твору та сценічне вирішення. Поняття «етюд» як завершеної форми хореографічного твору. Складові хореографічного етюду. Поняття «композиція» в хореографії. Складові композиції танцю. Хореографічний малюнок і його виразальні можливості. Графічний запис хореографічного малюнку. Хореографічний текст як елемент композиції. Пantomіма в хореографії. Музика як основа хореографічної дії. Робота з музичним матеріалом, концертмейстером, фонограмою.

Засоби творення образу в хореографії. Хореографічний твір образно-емоційного характеру. Літературно-драматургічна основа хореографічної дії.

Програма хореографічного твору. Лібрето. Зміст хореографічного твору. Сюжет хореографічного твору. Сюжетний (дієвий) танець. Хореографічний твір «для дітей». «Дитячий» хореографічний твір. Варіація як музично-хореографічна форма. Монолог танцівника. Адажіо (повільна частина) як музично-хореографічна форма. Трансформація. Діалог в хореографії. Хореографічна мініатюра. Ансамбль із трьох, чотирьох, п'яти виконавців.

Композиційні форми ансамблевих і масових танців. Кордебалет та його функції. Сюїтний принцип побудови музично-хореографічних форм. Види хореографічних сюїт. Літературно-драматургічна основа хореографічної композиції. Сценарно-композиційний план. Музика в хореографії. Робота з композитором та диригентом. Образотворче мистецтво в хореографії. Робота постановника з художником. Сфера діяльності балетмейстера.

МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ КЛАСИЧНОГО ТАНЦЮ

Класичний танець як навчальна дисципліна

Класичний танець як основа хореографічного навчання, його місце в системі підготовки фахівців різних напрямів хореографічного мистецтва. Методика викладання рухів класичного танцю. Постановка ніг, позиції ніг, послідовність їх вивчення. Поняття опорної та працюючої ноги. Положення кистей рук. Підготовче положення та позиції рук. Положення, повороти, нахили голови. Переведення голови з одного положення в інше.

Поняття battement. Battement tendu – натягнутий. Мета та завдання вправи.

Plié – один з найважливіших рухів класичного танцю, його мета і завдання. Методика виконання рухів групи battement tendu.

Положення ноги sur le cou-de-pied. Рухи групи battementsurlecou-de-pied Мета, завдання, методика виконання, послідовність вивчення вправ.

Battementdéveloppé (розкритий) як основний компонент adagio. Методика виконання та послідовність вивчення. Характер музичного супроводу. Музична розкладка.

Поняття ronddejambe – колообертання ніг. Rond de jambe par terre, методика його виконання. Поняття en dehors, en dedans. Методика виконання Rond de jambe en l'air.

Екзерсис як комплекс вправ

Послідовність вправ екзерсису як невід'ємної складової уроку класичного танцю. Екзерсис на середині залу, особливості його виконання.

Поєднання у вправах екзерсису роботи ніг, голови, рук.

Корекція учбових завдань відповідно до контингенту студентів, їх фізичних даних.

Опанування прийомів виконання рухів екзерсису enface в «чистому» вигляді. Роль корпуса та рук в опануванні стійкості.

Роль і місце танцовальний кроків в класичному танці. Етапи їх вивчення Pas dégagé, pas de bourrée зі зміною ніг. Методика виконання. Музична розкладка.

Поступове введення танцовальних кроків у комбінації.

Опанування рухів екзерсису на середині залу

Значення розгорнутості, гнучкості, танцовального кроку, стрибку для опанування класичного танцю.

Апломб в класичному танці, роль корпуса, ніг у вихованні апломбу.

Музикальність як неодмінна вимога оволодіння школою класичного танцю. Нерозривність музики і хореографії.

Поза як основна «мовна одиниця» класичного танцю. Положення eraulement. Великі та малі пози. Маленькі пози effacée, croisée; I–III arabesques. Провідна роль голови та погляду в позах.

Tempslié як самостійна форма хореографічної освіти. Мета та завдання вправи.

Tempslié parterre. Методика виконання. Музична розкладка.

Стрибки як один з основних розділів уроку класичного танцю, їх класифікація, основні вимоги до виконання.

Стрибки з двох ніг на дві.

Зміна музичної розкладки елементів allegro її роль у розвитку рухливості стопи, сили та гомілкового суглобу з метою виховання виконавських навичок.

Опанування елементарних навичок координації

Координація як неодмінна умова оволодіння школою класичного танцю. Поступовість в опануванні координацією, необхідність їх свідомого відпрацювання та засвоєння. Спадкоємність координаційних прийомів, їх подальший розвиток та ускладнення.

Розвиток засвоєних вправ. Продовження роботи над чистотою та правильністю виконання. Включення до вправ екзерсису найпростіших переводів рук з позиції в позицію.

Розвиток координації у злитих вправах. Tempslié з перегинанням корпуса. Виховання музикальності виконання. Четверте і п'яте portdebras.

Відпрацювання рухів allegro в різних музичних розкладках, їх поєдання в комбінаціях.

Опанування прийомів виконання рухів на півпальцях

Опанування підготовчих елементів до виконання вправ екзерсису на півпальцях. Включення до комбінацій як складового елементу relevé на півпальці з ногою surlecou-de-pied, піднятою на 45°. Підтягнутість корпусу і опорної ноги як необхідна умова для якісного опанування цього розділу програми.

Виконання вправ екзерсису на півпальцях. Поєдання в одній комбінації виконання на цілій ступні та на півпальцях.

Опанування напівповоротів у «чистому» вигляді.

Введення напівповоротів у вправи біля станка з метою розвитку координації, техніки виконання.

Включення soutenu en tournant en dehors et en dedans в комбінації на середині залу.

Відпрацювання préparation до pirouettes з II, V позицій. Методика виконання. Музична розкладка.

Побудова вправ екзерсису біля станка: plié, battementtendu, battementtendujeté, ronddejambe par terre, battementfondu, battementfrappé, petitbattement, ronddejambe en l'air, battementdéveloppé, grandbattementjete урахування обсягу програми при створенні комбінацій.

Розвиток координації в процесі опанування класичного танцю

Народна хореографія – першооснова хореографічного мистецтва.

Театральний танець, перші спроби його осмислення в Італії, розвиток у Франції. Створення термінології.

Подальше формування системи. Виникнення терміну «klassichnij tanecz».

Виразні засоби класичного танцю, їх збагачення новими пластичними формами народного танцю, сучасної хореографії.

Особливості використання поз класичного танцю в екзерсисі біля станка.

Елементарне adagio – визначення мети і завдання, його роль у вихованні витривалості, сили ніг, стійкості. Принципи його побудови та обсяг. Значення маленького adagio в контексті уроку класичного танцю.

Методика виконання сценічних вправ préparation, sissonne I arabesque.

Опанування навичок виконання рухів en tournant

Роль музики, її образного та емоційного змісту у вихованні виразного виконання. Мета музичного оформлення.

Ясність, доступність, завершеність мелодій, чіткість метроритмічних формул, змістовність як необхідні вимоги до музичного оформлення.

Засоби музичного оформлення уроку класичного танцю: використання музичної літератури, імпровізація.

Опанування методики виконання рухів екзерсису entourant на 1/8, 1/4 кола.

Розвиток уваги до музичного виховання студентів, їх зміння співвідносити музичний та танцювальний ритм.

Збільшення насиченості комбінацій шляхом введення нових елементів, прискорення виконання раніше засвоєних рухів, складніших поєдань вправ.

Введення в комбінації елементарних рухів entourant на 1/8 кола.

Побудова вправ екзерсису біля станка. Урахування обсягу програми при створенні комбінацій.

Розвиток координації у вправах allegro

Удосконалення координаційних прийомів: ритмічного і пружного plié, міцного та енергійного поштовху. Рухи рук, повертання голови, їх нерозривний зв'язок з роботою ніг. Ускладнення комбінацій за рахунок поєднання кількох рухів.

Група стрибків з двох ніг на одну. Методика виконання рухів групи sissonne.

Методика виконання pas jeté, pas de basque. Музична розкладка. Послідовність вивчення.

Підготовчі вправи до заносок: battement tendu pour batterie.

Розподіл заносок: entrechat i battu.

Опанування прийомів виконання заносок.

Методика виконання рухів tempssauté, pas échappé, changementdepiedsentournant на 1/4, 1/2 кола.

Ускладнення сполучень вправ біля станка

Виникнення та формування термінології. Основні поняття, елементи, термінологія класичного танцю. Поняття: en face, epaulement, croisée, effacée, en dehors, en dedans, plié, relevé, en tournant, tour lent. Елементи: battement, rond, port de bras та ін. Пози: croisée, effacée, écartée, attitude, arabesque. Положення рук: arondi, allongé. Зв'язуючі рухи: temps lié, pas de bourrée та інші.

Методика виконання рухів групи battementdéveloppe

Відпрацювання прийомів обертання біля станка.

Введення в комбінації обертання.

Поступове ускладнення музичного оформлення відповідно до розвитку рухів і вправ класичного танцю. Різноманітність форм зв'язку музики і танцю.

Опанування віртуозних рухів в класичному танці

Складання уроку класичного танцю на основі опанованого матеріалу:

- визначення мети і завдань уроку в цілому та окремих його частин;
- складання комбінацій з чітким урахуванням обсягу програми;
- основні та зв'язуючі рухи в комбінаціях;
- часове співвідношення різних частин уроку;
- співвідношення різних частин уроку з точки зору силового навантаження;
- відповідність музичного оформлення меті та задуму комбінацій;
- показ, пояснення, музична розкладка, можливі помилки.

Опанування pirouettes з II, V, IV позицій.

Опанування підготовчих вправ – préparation до tours з tempsrelevé. Опанування виконавських прийомів обертання в чистому вигляді, введення рухів в комбінації біля станка.

Методика виконання обертань по діагоналі: tourchaîné, tourendehors з dégagé, tourededans з coupé-кроку. Методика виконання. Музична розкладка, поступова її зміна.

Опанування виконавських прийомів в adagio

Мета і завдання adagio в контексті уроку, його поступове ускладнення за рахунок поєднання в комбінації portdebras, ускладнених форм рухів.

Розвиток координації та музичності виховання – одне з основних завдань adagio. Значення adagio для процесу опанування рухів allegro.

Виховання сили ніг за рахунок вправ, що виконуються на одній нозі. Використання переходів з однієї ноги на іншу.

Portdebras як неодмінна складова adagio.

Введення в комбінації різноманітних перегинань корпуса, пластичність при зміні поз і положень.

Робота над музичністю виконання, її розвиток шляхом втілення характеру музичного супроводу, його нюансування.

Основні та допоміжні рухи, їх узгодження з музикою.

Необхідність забезпечення міцної спини, підтягнутих стегон, чіткої координації при виконанні fouetté endehorsetendedans.

Введення fouetté в комбінації.

Методика виконання tourlenty великих позах endehors.

Опанування прийомів виконання великих стрибків

Принципи поєднання основних і допоміжних рухів в allegro. Комбінування великих стрибків з танцювальними вправами, що поєднують одні стрибки з іншими.

Методика виконання grandesissonneouverte з просуванням в усіх напрямках.

Методика виконання grandassemblé, grand jeté, grand pasdechat.

Відпрацювання стрибків у чистому вигляді та в комбінаціях.

Удосконалення виконавських навичок в процесі опанування класичного танцю

Розвиток особистісних якостей учнів в процесі опанування класичного танцю.

Мислення, його класифікація та засоби розвитку.

Сприймання і досвід, їх значення для процесу навчання.

Розвиток пам'яті.

Зміна співвідношення частин уроку в процесі опанування класичного танцю

Її залежність від завдань уроку класичного танцю на кожному конкретному етапі навчання.

Ускладнення координації рухів екзерсису за рахунок використання поз класичного танцю, різноманітних прийомів виконання технічно складних вправ, широке використання різноманітних обертань (згідно з програмою).

Добір музичного оформлення комбінацій з більш складним темпоритмічним малюнком, емоційною та інтонаційною змістовністю.

Зв'язок і залежність великих стрибків від ступеню опанування екзерсису.

Оволодіння навичками побудови уроку класичного танцю

Мета і завдання уроку класичного танцю в школі. Особливості викладання матеріалу для дітей різних вікових груп. Планування занять, визначення обсягу програми.

Складання уроку класичного танцю для позашкільного навчального закладу.

Добір музичного оформлення, його відповідність завданням та характеру вправи.

Приклади побудови комбінацій на певну групу рухів.

Технічне опанування комбінації. Показ.

Складання комбінацій на середині залу згідно з програмними вимогами четвертого року навчання. Проведення уроку: показ, музична розкладка, пояснення, акцентування уваги на складних поєднань.

Обговорення, аналіз уроку з точки зору співвідношення основних та допоміжних рухів, доцільноті їх використання, введення технічно складних елементів, ритмічної різноманітності вправ і рухів.

Складання комбінацій на певну групу рухів allegro: grandjeté, grandassemblé, grandpasdechat. Використання зв'язуючих і допоміжних елементів, їх співвідношення. Варіативність поз, підходів, специфіка їх виконання.

Закріплення виконавських навичок

Класичний танець в аматорських хореографічних колективах.

Значення уроку класичного танцю для виховання виконавської культури.

Роль і місце класичного танцю в навчально-виховному процесі колективу народного танцю.

Планування занять. Тісний зв'язок між викладачем класичного танцю і керівником колективу при визначені обсягу програми. Врахування фізичних можливостей виконавців при визначені критеріїв оцінки результатів їх роботи.

Ускладнення комбінацій в процесі подальшого опанування класичного танцю за рахунок поєднання, введення зв'язуючих елементів, обертів. Технічне оволодіння виконавськими прийомами.

Відпрацювання виконавських прийомів préparations до toursendehors та endedansy позах attitude, alasecond; préparation до toureñedans в larabesque.

Складання комбінацій великого adagio на певні музичні фрагменти, програмні твори.

Відповідність хореографічного тексту змісту музичного оформлення і його виконавському втіленню.

Значення різноманітних підходів, їх мета і завдання при виконанні великих стрибків. Відпрацювання ритму і темпу допоміжних та зв'язуючих вправ.

Балон та елевація як виражальні засоби класичного танцю.

Класичний танець в системі підготовки фахівців хореографії

Принципи, методи, форми хореографічного навчання.

Принципи навчання, їх корегування в залежності від конкретних завдань.

Методи навчання як засіб досягнення мети в руслі використання конкретного завдання.

Форми навчання, їх обумовленість конкретними виробничими умовами.

Опанування сполученнями віртуозної техніки:

- у вправах на середині залу;
- у вправах allegro.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ НАРОДНО-СЦЕНІЧНОГО ТАНЦЮ

Засновники системи викладання характерного танцю. Урок народно-сценічного танцю.

Основні танці Болгарії, Іспанії, Італії, країн Закавказзя, Молдови, Польщі, країн Балтії, Румунії, Словаччини; їх лексичні, стилістичні, композиційні особливості.

Дослідники українського народного танцю.

Характерні особливості танців центральних областей України (Середньої Наддніпрянщини), Прикарпаття, Закарпаття, Буковини, Полісся і Волині, Поділля, Слобожанщини, південних та східних областей України.

Основні групи чоловічих та жіночих рухів українського народного танцю.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ БАЛЬНОГО ТАНЦЮ (У Т. Ч. ІСТОРИКО-ПОБУТОВОГО)

Навчально-методична література з історико-побутового танцю.

Побутова танцювальна культура XIV–XVI ст.

Побутова танцювальна культура XVII ст.

Побутова танцювальна культура XVIII ст.

Побутова танцювальна культура XIX ст.

Основні елементи історико-побутових танців XIX століття. Зразки найпоширеніших танців XIX століття.

Латиноамериканська програма бального танцю. Основні поняття. Термінологія. Постановка рук, ніг, корпусу, позиції в парі.

Базові рухи танцю «Ча-ча-ча».

«Самба». Базові рухи. Музичний ритм. Особливість виконання.

«Румба». Базові рухи. Музичний ритм. Особливість виконання.

«Пасодобль». Базові рухи. Музичний ритм. Особливість виконання.

«Джайв». Базові рухи. Музичний ритм.

Європейська програма бального танцю. Основні поняття. Термінологія. Позиції в парі.

«Повільний вальс»

«Танго». Базові рухи. Музичний ритм. Особливість виконання.
«Фокстрот». Базові рухи. Музичний ритм. Особливість виконання.
«Квікстеп». Базові рухи. Музичний ритм. Особливість виконання.
Соціальні бальні танці.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СУЧАСНОГО ТАНЦЮ

Постановка корпусу. Положення рук та ніг. Термінологія.

Методика виконання вправ розігріву (warm up). Комбінаційні вправи на основі рухів в афро-манері.

Базові технічні принципи виконання рухів у джаз-танці.

Популярна музично-танцювальна культура першої половини ХХ ст. Комбінації на основі рухів, характерних танцям в стилі свінг. Молодіжна танцювальна культура другої половини ХХ ст: хіп-хоп як спосіб самовираження сучасної молоді. Техніка виконання танцювальних комбінацій в стилі хіп-хоп.

Клубна танцювальна культура кінця ХХ-початку ХХІ століття. Специфіка виконання танців в стилі денсхол та реггетон.

Джаз-фандек як домінуючий танцювальний стиль у світовому шоу-бізнесі початку ХХІ століття. Експериментальні танцювальні стилі.

Зародження танцю модерн, його основоположники.

Особливості формування та розвитку модерн-джаз танцю. Тренажні вправи на основі техніки модерн-джаз танцю. Методика виконання танцювальних кроків.

Методика та техніка виконання обертів. Комбінаційні вправи з обертами та поворотами. Вправи на середині залу в стилістиці модерн-джаз танцю.

Методика та техніка виконання стрибків в сучасній хореографії. Стрибки як засіб переміщення. Стрибки з поворотом в стилістиці модерн-джаз танцю. Тренажні вправи підвищеної рівня складності.

Зміна рівнів та напівакробатичні елементи. Комбінаційні вправи з використанням зміни рівнів. Танцювальні комбінації на основі рухів підвищеної рівня складності.

Історія виникнення та розвиток contemporary dance, основна термінологія. Принципи роботи тіла в contemporary та підготовка тіла до танцю (вибудова тіла та засвоєння Barteieff Fundamentals).

Методика викладання стилю contemporary dance з урахуванням принципів роботи тіла в contemporary. Поняття ярусності (рівнів). Техніка зміни рівнів. Методика викладання техніки зміни основних рівнів з урахуванням принципів роботи тіла в contemporary. Елементи Laban Movement Analysis (LMA) як методична складова підготовки в contemporary.

Техніка ускладнення малюнків рухів з урахуванням побудови кінесфери, ярусності, площинності, простору, принципів роботи тіла в contemporary. «Рухові ритми» (Movement Rhythms) як важлива складова викладання техніки contemporary. Основи Laban Movement Analysis: Форма руху. Створення комбінацій з урахуванням категорії Форма руху.

Комбінації з переміщенням у просторі на заняттях з contemporary dance. Створення комбінацій з урахуванням категорії LMA Зусилля (динамічних якостей ваги, часу, простору і потоку).

Поле Ротації та Імпровізація як можливість удосконалення рухливості тіла та розвитку творчого потенціалу особистості. Створення комбінацій з урахуванням Імпровізації та музичного оформлення.

Трансформація рухів класичного екзерсису на занятті contemporary.

Техніка flying low.

КРИТЕРІЙ ОЦІНЮВАННЯ ФАХОВИХ ВИПРОБУВАНЬ

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 02 «Культура і мистецтво»

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 024 «Хореографія»

Фахове вступне випробування при вступі на освітній ступень «Магістр» проводиться у формі тестування і повинно виявити здатність абітурієнта диференціювати, інтегрувати та уніфікувати знання з професійно-орієнтованих дисциплін, ефективно та лаконічно за часом обирати правильні варіанти відповіді. Оцінювання здійснюється за шкалою від 100 до 200 балів. Мінімальний прохідний бал вступного випробування з фаху 124 бали.

Кожне екзаменаційне завдання містить 50 тестів, кількість варіантів відповідей до кожного питання, складає 4. Кожний правильно обраний варіант відповіді на тестове завдання оцінюється у 2 бали.

Сума балів	Оцінка за національною шкалою	Критерій оцінювання
190-200 балів	відмінно (5)	Абітурієнт надав від 45 до 50 правильних відповідей, що свідчить про високий рівень фахової підготовки, необхідний до засвоєння дисциплін магістерської програми.
162-188 балів	добре (4)	Абітурієнт надав від 31 до 44 правильних відповідей, що свідчить про достатньо високий рівень фахової підготовки, необхідний до засвоєння дисциплін магістерської програми.
124-160 балів	задовільно (3)	Абітурієнт надав від 12 до 30 правильних відповідей, що свідчить про задовільний рівень фахової підготовки, достатній для засвоєння дисциплін магістерської програми.
100-122 бали	незадовільно (2)	Абітурієнт надав мінімальну кількість (від 0 до 11) правильних відповідей, що свідчить про низький рівень фахової підготовки, не достатній для засвоєння дисциплін магістерської програми.

ЛІТЕРАТУРА

Історія хореографічного мистецтва

1. Боримська Г. Самоцвіти українського танцю. Київ : Мистецтво, 1974.
2. Гуменюк А. Народне хореографічне мистецтво України. Київ : Наук. думка, 1968.
3. Загайкевич М. П. Драматургія балету. Київ : Наукова думка, 1978. 258 с.
4. Станішевський Ю. Балетний театр Радянської України : 1925–1985 : Шляхи і проблеми розвитку. Київ : Музична Україна, 1986. 235 с.
5. Станішевський Ю. Національний академічний театр опери та балету України імені Тараса Шевченка : Історія і сучасність. Київ : Музична Україна, 2002. 736 с.
6. Станішевський Ю. О. Балетний театр України : 225 років історії. Київ, 2003. 438 с.
7. Туркевич В. Хореографічне мистецтво України у персоналіях : бібліографічний довідник. Київ, 1999.
8. Чепалов О. І. Хореографічний театр Західної Європи ХХ століття. Харків : ХДАК, 2007.

Історія образотворчого мистецтва

1. Безклубенко С. Всезагальна теорія та історія мистецтва. Київ, 2003. 261 с.
2. Годж С. Коротка історія мистецтва. Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. 224 с.
3. Історія образотворчого мистецтва та архітектури : курс лекцій. Укл. О. Демідко. Київ : видавництво Ліра-К, 2021. 182 с.

4. Кара-Васильєва Т. В. Стиль модерн в Україні / ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2021. 216 с

5. Фартінг С. Історія мистецтва від найдавніших часів до сьогодення. За загальною редакцією Стівена Фартінга; пер. з англ. А. Пітик, К. Гришайчук, Ю. Єфремов, Ю. Сироїд, О. Ларікова. Харків : Віват, 2019. 576 с.

Історія театру

1. Антонович Д. Триста років українського театру, 1619–1919 : та інші праці. Київ : ВПП, 2003. 416 с.
2. Безклубенко С. Всезагальна теорія та історія мистецтва. Київ, 2003. 261 с.
3. Брокет О., Гілді Ф. Історія театру. Пер. з англійської. Львів : Літопис, 2014. 730 с.
4. Веселовська Г. І. Український театральний авангард / Ін-т проблем сучасного мист-ва Нац. акад. мист-в України. Київ : Фенікс, 2010. 368 с.
5. Гвоздев О. О. З історії театру і драми. Львів, 2008. 200 с.
6. Клековкін О. Ю. Історіографія театру: Напрями. Школи. Методи. Постаті : навчальний посібник. Київ : АртЕк, 2017. 336 с.
7. Нариси з історії театрального мистецтва України XX століття / Інститут проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України; Редкол.: В. Сидоренко (голова) та ін. Київ : Інтертехнолодія, 2006. 1054 с.
8. Тобілевич С. Корифеї українського театру. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 540 с.

Історія музики

1. Белікова В. В. Історія української музики : навч. посіб. для студ. ф-тів мистецтв вищ. навч. закл. Кривий Ріг : Видавн. дім, 2011. 467 с.
2. Бодак Я. А. Історія Західноєвропейської музики від найдавніших часів до XVII століття : навч. посіб. Дрогобич : Коло, 2017. 279 с.
3. Каплієнко-Ілюк Ю. В. Історія світової музики : навч. посіб. Чернівці : Місто, 2015. 240 с.
4. Кияновська Л. Українська музична культура : навч. посіб. для вищ. навч. закладів культури і мистецтв. Київ : ДМДНЗКМ, 2002. 160 с.
5. Корній Л. П. Історія української музичної культури : підручник. Київ : НМАУ ім. П.І. Чайковського, 2011. 736 с.
6. Корній Л. П. Історія української музичної культури від давнини до початку ХХ століття. Київ : Муз. Україна, 2018. 364 с.
7. Чернова І. В., Горман О. П. Зарубіжна музика: історія, стилі, напрями : навчальний посібник. Львів : НАСВ, 2016. 246 с.

Мистецтво балетмейстера

1. Авраменко В. Українські національні танки музика і стрій. Голівуд-Нью-Йорк-Вінніпег-Київ-Львів, 1947. 52 с.
2. Василенко К. Ю. Композиція українського народно-сценічного танцю. Київ : Мистецтво, 1983.
3. Василенко К. Ю. Лексика українського народно-сценічного танцю. Київ : Мистецтво, 1996.
4. Верховинець В. Теорія українського народного танцю. Київ : Музична Україна, 1968.
5. Голдрич О. Хореографія : посібник з основ хореографічного мистецтва та композиції танцю. Львів : Край, 2003. 160 с.
6. Голдрич О. Танцюмо разом: танці з репертуару народних ансамблів вишів м. Львів: «Черемош», «Полонина», «Підгір'я». Львів : Сполом, 2006.
7. Голдрич О. С. Методика роботи з хореографічним колективом. Львів : Каменяр, 2002.
8. Колосок О. Пошуки образного рішення хореографічної композиції. Методичні вказівки з предмету «Мистецтво балетмейстера». Київ : Видавничий центр НАУ, 1997.

- Кривохижка А. Гармонія танцю : навчально-методичний посібник з викладання курсу «Мистецтво балетмейстера» для хореографічних відділень педагогічних університетів. Кіровоград : РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2006.
- Рехвіашвілі А. Ю., Білаш О. С. Мистецтво балетмейстера: навч. посібник. Київ: КНУКіМ, 2017.
- Шевченко В. Т. Мистецтво балетмейстера в народно-сценічній хореографії : навчально-методичний посібник. Київ : ДАККіМ, 2006.

Методика виконання класичного танцю

- Березова Г. Хореографічна робота з дошкільнятами. Київ : Музична Україна, 1989.
- Цветкова Л. Ю. Методика викладання класичного танцю в школі. Київ : Альтерпрес, 2013.
- Значення рук у класичному танці : метод. рек. укл. Т. Л. Ахекян. Київ, 2001.

Теорія та методика викладання народно-сценічного танцю

- Авраменко В. Українські національні танки музика і стрій. Голівуд-Нью-Йорк-Вінніпег-Київ-Львів, 1947.
- Балог К. Ф. Танці Закарпаття : репертуарний збірник. Ужгород : КП «Ужгородська міська друкарня», 2008.
- Бондаренко Л. Бердовський О. Танцювальні композиції та етюди танців народів світу. Ч. 1, 2. Київ : Музична Україна, 1975.
- Буковинський танець : збірник у записах / Поморянський М. А., Мураховський Я. П., Сулятицький Т. В., Пупченко М. Г. Чернівці : Видавничий дім «Букрек», 2007.
- Василенко К. Ю. Композиція українського народно-сценічного танцю. Київ : Мистецтво, 1983.
- Василенко К. Ю. Лексика українського народно-сценічного танцю : підручник. Київ : Мистецтво, 1996.
- Володько В. Методика викладання народно-сценічного танцю : навч.-метод. посіб. Вид. 2-е, перероб. Київ : ДАККіМ, 2007.
- Голдрич О. Танцюмо разом: Танці з репертуару народних ансамблів вишів м. Львів: «Черемош», «Полонина», «Підгір'я». Львів, Сполом, 2006.
- Голдрич О. Хореографія. Львів, 2003.
- Зайцев Є. В., Колесниченко Ю. В. Основи народно-сценічного танцю : навчальний посібник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I–IV рівнів акредитації. Видання друге, доопрацьоване і доповнене. Вінниця : НОВА КНИГА, 2007.
- Зубатов С. Л. Методика викладання українського народного танцю : підручник. Київ : Вид-во Ліра-К, 2017.
- Зубатов С. Л. Методика викладання українського народного танцю : другий рік навчання : підручник. Київ : Вид-во Ліра-К, 2018.
- Камін В. Народно-сценічний танець: груповий розподіл вправ біля станка : навч. посіб. Київ : ДАККіМ, 2008.
- Українські народні танці. укл. А. Гуменюк. Київ : Видавництво академії наук Української РСР, 1962.

Теорія та методика викладання балльного танцю (у т.ч. історико-побутового)

- Бальна хореографія: історія, теорія, практика : навч. посіб. для студентів спец. «Хореографія» / М. Бевз, О. Вакуленко, Н. Горбатова, С. Єфанова, М. Кеба, А. Крись, Т. Павлюк, А. Підліпська, О. Просьолков, Л. Шестопал. Київ : НАККіМ, 2017.
- Васірук С. О. Історико-побутовий танець : навч.-метод. посіб. для студ. мистец. спец. вищ. навч. закл. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2012. 184 с.
- Нагачевский А. Побутові танці канадських українців. Київ : Родовід, 2001.

4. Ромейн Є. Питання та відповіді на іспитах рівнів «асошиейт» та «мембер» з латиноамериканських танців. Пер. з англ. О. Іванова. Київ, 1997.
5. Сміт-Хемпшир Г. Віденський вальс. Пер. з англ. О. Іванова. Київ, 1997.

Теорія та методика викладання сучасного танцю

1. Герц І., Мова Л., Кебас О., Бойко О., Журавльова А. Сучасний танець: шляхи творчого вдосконалення : навчальний посібник. Київ : Видавничий центр КНУКіМ, 2021. 241 с.
2. Мова Л. В. Усвідомлене тіло – шлях до внутрішньої та зовнішньої гармонії : методичні рекомендації. Київ, 2000.
3. Сучасний танець. Основи теорії і практики : навч. посіб. / О. Бігус, О. Маншилін, Д. Кондратюк, Л. Мова, А. Журавльова, І. Герц, Н. Донченко, Н. Батєєва. Київ : Вид-во Ліра-К, 2017.
4. Хоцяновська Л. Ф., Рехвіашвілі А. Ю. Методика виконання імпровізації та контактної імпровізації : навчальний посібник. Київ : КНУКіМ, 2017.
5. Чепалов О. Хореографічний театр Західної Європи ХХ ст.: монографія. Харків : ХДАК, 2007. 344 с.
6. Чепалов О. Хореологія : статті та лекції. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 228 с.